

כל עוד הנר דולק ניתן ללכד

לפני עשרה חודשים, בנובמבר 2022, נערכה בירושלים בפעם החמישית "ועידת ישראל ללכידות חברתית". כנבואת זעם פורסם סקר מקדים לפיו 82% מהציבור מסכים עם הטענה לפיה החברה הישראלית מקוטבת ומפולגת מאי פעם. השבוע, קיבלנו ברגשות מעורבים את הידיעה כי משרד החינוך בחר להוסיף לליבה הפדגוגית של שנת הלימודים תשפ"ד נושא שנתי חברתי - "לכידות חברתית ומוגנות, ומניעת מצבים של אלימות ודחייה חברתית".

ברכנו כמובן, על הבחירה לסמן את המטרה החברתית הראויה והאקוטית כנושא שנתי ומרכזי, ולא יכולנו להימנע מלשאול את עצמנו כיצד ניתן לחנך ולהטמיע בתלמידים ערכי סובלנות, אמפתיה ושיח מכבד באקלים חברתי הממחיש ההיפך מכך, ומבלי להתחייב להשקעה מערכתית מקיפה ויסודית, על מנת שיישא פרי ויבוא לידי ביטוי מעבר לסיסמאות.

לכידות חברתית הינה תוצאה של תהליכי עומק מתמשכים התובעים מאמץ, תרגול ואמונה. כדי להכשיר לבבות ללכידות חברתית, יש צורך לשכנע את אותם לבבות להאמין בתקשורת מקרבת, להאמין ביתרונות ההכלה וקבלת השונה, לחשוב ולתרגל אמפתיה ומהמערכת – להשקיע חשיבה ומשאבים ב"שריר החברתי" שנחלש ונשחק בתקופת הרשתות החברתיות ומשקעי הקורונה.

במרכז המאמץ נמצאים צוותי החינוך אשר לצד מחויבויות ההוראה, נדרשים למלא תפקיד קריטי ומתרחב בהחזקת האתגרים החברתיים-רגשיים עמם מתמודדים רבים מהתלמידים. צוותים אלו, אין להשאיר אותם לבד ועלינו לבחון באילו כלים וידע יש לצייד אותם, כדי שיוכלו להחזיק את הקושי, להוביל וללוות את תהליכי השינוי. ללא שיפור משמעותי ומקיף בחוסן האישי והחברתי בבתי הספר, לא תיתכן למידה מהותית, לא תתאפשר מוגנות ולא תתקיים, בסופו של דבר, שום לכידות שהיא.

בדיוק בנושאים הללו מתמחה עמותת "רקפת" אשר פועלת כבר עשור כדי להביא למרכז הבמה את השיח החברתי סביב קשיים של ילדים מופנמים וביישנים המתמודדים עם דפוסי הימנעות וחרדה חברתית. קשיים, שאם לא מתייחסים אליהם, ממשיכים ללוות את הילדים במשך שנים ארוכות ושנוגעים בכל תחומי החיים – עבודה, משפחה, זוגיות ומימוש עצמי. התמודדות מוצלחת עם קשיים אלו מיטיבה לא רק עם המופנמים עצמם אלא גם ואולי בעיקר, עם המעגלים החברתיים הסובבים אותם. עם כולנו, כחברה. המסר העיקרי של העמותה הוא לא להתמקד אך ורק בקשיים הספציפיים של הילדים הללו אלא להכיר בחשיבות התפקיד החברתי של כלל הכתה, השכבה, המשפחה והצוותים החינוכיים.

כיצד אנו עושים זאת? באמצעות מגוון [סדנאות ייעודיות ומערכים](#) שפותחו במיוחד עבור מערכת החינוך ומתמקדים בשלושה קהלים עיקריים:

1. ילדים אשר מאותרים ע"י צוותי החינוך והייעוץ בבתי הספר כחווים קושי חברתי על רקע ביישנות ומופנמות, הפוגע גם ביכולותיהם הלימודיות. אלה שהצוות רואה שהם זקוקים לחיזוק, לעזרה ולכלים להתמודדות. הסדנאות של רקפת נבנו מתוך ידע רב וניסיון שהצטבר מעבודת שטח עם הילדים המתמודדים עם קושי וחרדה חברתית, ומבוסס על מודל מקצועי אפקטיבי ומותאם לצורך.

2. כלל התלמידות והתלמידים בכתה, שמשתתפים בסדנאות חינוך חברתי המתמקדות באותן המיומנויות שנמצאו מסייעות לשינוי ושיפור האקלים החברתי בבתי הספר – הבנה, הכלה ואמפתיה למי ששונה ממך. מניסיונו, כשהדגש על האקלים החברתי מדובר ונוכח, והשינוי מובא בצורה מקצועית, חווייתית ורותמת, התוצאות ניכרות בשטח ושינוי חברתי מתאפשר.

3. הצוותים החינוכיים - צוותי ההוראה, הייעוץ והניהול, כולם זקוקים לכלים שיאפשרו להם לתת מענה מדויק ואיכותי לילדים שחווים בבית הספר קושי חברתי, בדידות וחרדה חברתית על כל גווניה. אותם ילדים "בלתי נראים" ולא מורגשים, שבמקרים רבים הם שקטים ולא מפריעים, נופלים בין הכיסאות,

מתפספסים וחווים את סביבת בית הספר כסביבה מרתיעה ואף עוינת, סביבה שאינה מאפשרת להם להתפנות רגשית ללמידה ולהביא את עצמם במיטבם. מודעות, זיהוי, מענה ותמיכה מהצוות החינוכי יכולים לשנות את מהלך החיים של אותם ילדים, ושל כולנו כחברה.

מבחינת שיח הלכידות - אנחנו כחברה נמצאים בזמן פציעות. גם במשמעות ספורטיבית וגם במשמעות המילולית. זמן בו כבר כמעט מאוחר לדבר על לכידות חברתית, אבל טוב מאוחר מאשר לעולם לא. כדי לחזק את הלכידות החברתית יש להעביר את מרכז הקשב של המערכות לאתגרים החברתיים-רגשיים עמם מתמודדים התלמידות והתלמידים, ולא פחות מהם - הצוותים. יש לפעול ולא רק לדבר, לשם קבלת האחר והשונה, להכלה ואפשר של דעות מגוונות, ולשמירה על מרחב של ערבות הדדית וסולידריות.

אנחנו, בעמותת "רקפת" מקווים כי בלב ההכרזה של משרד החינוך על הלכידות החברתית כנושא שנתי רוחבי, עומד רצון אמיתי וכן ליצירת מרחב נשימה לאותם תלמידים ותלמידות, מרחב שהוא תנאי קריטי ללכידות חברתית, מרחב שיכול להיווצר על ידי מתן כלים ותמיכה מקצועית לצוותים אשר מתווים את הדרך לתיקון, כי כל עוד הנר דולק – אפשר ללכד.

נועה ניר-קריב,

יועצת טיפולית ומנחת קבוצות, רכזת תכניות חינוכיות בעמותת רקפת

[מגוון תוכניות מודל רקפת לחינוך, לשנת תשפ"ד](#)

תודה לרפאל בלומברג על האיור המקסים.